

Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettävät laitteet ja korvaukset

Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettäviä laitteita koskeva sääntely on uutta ja sen taannehtivuuden takia erittäin merkittävää teleyrityksille. Olemassa olevan verkkolaitteen poistaminen tulisi olla sallittua ainoastaan hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Teleyrityksellä tulee olla oikeus saada täysi korvaus taloudellisista menetyksistä, jos laite on viranomaisen määräyksellä poistettava verkosta.

Esityksessä on uusi säännös (244 a§), jonka mukaan viestintäverkkolaitetta ei saisi käyttää yleisen viestintäverkon kriittisissä osissa, jos olisi painavia perusteita epäillä, että laite vaarantaisi kansallista turvallisuutta tai maanpuolustusta. Liikenne- ja viestintävirasto voisi velvoittaa poistamaan viestintäverkkolaitteen verkon kriittisistä osista. Jos tällainen poistomääräys annettaisiin, siitä aiheutuvasta valtion korvausvelvollisuudesta esitetään säädettäväksi omassa säännöksessä (301 a §).

244 a § - Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettävät laitteet

Säännöksellä (244 a §) pantaisiin täytäntöön EU:n 5G-verkkojen turvallisuuteen liittyvän yhteisen keinovalikoiman toimenpide, joka koskee verkon kriittisten osien suojaamista. Tältä osin säännöksen tarkoitus on ymmärrettävä ja perusteltu.

Säännös on kuitenkin lakea, koska siinä ei edellytetä konkreettista uhkaa kansalliselle turvallisuudelle, ja verkon kriittinen osa on määritelty väljästi. Lisäksi kansallinen turvallisuus on pykälän perusteluissa määritelty erittäin laajasti, esimerkiksi ”voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai muille tärkeille eduille”. Lisäksi säännös poikkeaa lain kansallisen turvallisuuden 10 ja 11 §:stä, joissa uhan tulee olla ilmeinen. FiCom esittää, että esitettyyn säännökseen lisätään termi ilmeinen, jolloin se vastaisi mainittuja lain voimassa olevia pykäläiä ja edellyttäisi konkreettista uhkaa. Koska säännös puuttuu merkittävästi teleyritysten toiminnan harjoittamiseen, pelkän uhan olemassaolo olisi liian matala kynnyks säännöksen soveltamiselle, koska uhka on käsitteenä hyvin lakea ja abstrakti. Ilmeinen vaarantuminen edellyttää uhalta todennäköisyyttä ja konkretiaa.

FiCom pitää erittäin keskeisenä sitä, että ennen poistomääräyksen antamista verkonomistajaa on kuultava ja varattava tälle mahdollisuus korjata havaitut turvallisuuspuutteet.

Säännöksessä kriittinen verkon osa on määritelty siten, että sellaisena pidetään toimintoja ja toimenpiteitä, joiden avulla hallitaan ja ohjataan keskeisellä tavalla verkkoa ja siellä kulkevaa liikennettä. Koska säännöksellä puututaan merkittävästi perusoikeuksiin, tulee perusoikeusrajoitusten olennaisen sisällön

ilmetä itse laista, jossa on määriteltävä rajoitukset tarkkarajaisilla ja riittävän täsmällisillä säännöksillä. Jotta kriittisen osan määritelmä olisi riittävän tarkkarajainen, tulisi sitä täsmentää siten, että kriittisten osien ulkopuolelle rajataan kiinteän verkon liityntäverkot ja matkaviestinverkon radioliityntäverkot, sillä nämä eivät ole verkon kriittisiä osia.

244 a §

Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettävät laitteet

Viestintäverkkolaitetta ei saa käyttää yleisen viestintäverkon kriittisissä osissa, jos on painavia perusteita epäillä, että laitteen käyttäminen vaarantaisi *ilmeisesti* kansallista turvallisuutta tai maanpuolustusta. Viestintäverkon kriittisenä osana pidetään toimintoja ja toimenpiteitä, joiden avulla hallitaan ja ohjataan keskeisellä tavalla verkkoa ja siellä kulkevaa liikennettä. *Kriittisenä osana ei pidetä kiinteän verkon liityntäverkkoa ja matkaviestinverkon radioliityntäverkkoa.*

301 a § - Korvaus poistettavaksi määräytyistä viestintäverkkolaitteista

Jos teleyritys joutuu poistamaan laitteita verkon kriittisistä osista viranomaisen päätöksellä, säännöksen (301 a §) mukaan yritys on oikeutettu täyteen korvaukseen taloudellista menetyksistä. Liikenne- ja viestintäviraston tulee tehdä korvauspäätös samassa yhteydessä poistomääräyksen kanssa tai viimeistään neljän kuukauden kuluessa siitä. FiCom pitää korvausta koskevaa säännöksen 1 momenttia lähtökohdiltaan oikeudenmukaisena ja hyvin perusteltuna.

Lain voimaantulon jälkeen korvausoikeus koskee vain tilanteita, joissa ”poistomääräyksen taustalla on sellainen merkittävä ja olennainen olosuhteiden muutos tai muu syy, jota viestintäverkon omistaja tai muu haltija ei ole voinut kohtuudella ennakoida”. Verkon omistajalla ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole ennen investointipäätöstään painavia perusteita epäillä laitteiden käyttämisen vaarantavan kansallista turvallisuutta, esimerkiksi kansainvälisten suhteiden vaarantumista. Viestintäverkkolaitte on voinut olla liikenne- ja viestintäviraston määräyksen mukainen sen investointihetkellä, mutta ei enää myöhemmin annettavan määräyksen nojalla, jolla kriteeristöjä muutetaan. Korvaus maksettaisiin poistettavaksi määräytyistä viestintäverkkolaitteista, jotka ovat olleet käytössä kulloinkin voimassa olleen sähköisen viestintäpalvelulain ja sen nojalla annetun liikenne- ja viestintäviraston määräyksen mukaisina. Näillä perusteilla täyden korvauksen periaate tulisi koskea sellaisenaan myös lain voimaantulon jälkeistä aikaa.

Korvaussäännöksen selkeyden, tarkkarajaisuuden ja perustuslain omaisuudensuojan 15.2 § perusteella FiCom ehdottaa säännöstä muutettavaksi seuraavasti:

301 a §

Korvaus poistettavaksi määräytyistä viestintäverkkolaitteista

Viestintäverkon omistajalla tai muulla haltijalla on oikeus saada valtion varoista täysi korvaus 244 a §:n nojalla *annetun määräyksen poistettavaksi määrätystä* vuoksi *aiheutuvista taloudellisista menetyksistä viestintäverkkolaitteesta, jos viestintäverkkolaitte*

on otettu käyttöön ennen lain voimaantuloa. Korvauksen perusteena ovat viestintäverkkolaitteen poistamisesta ja korvaamisesta aiheutuneet tosiasialliset kustannukset ja muut taloudelliset menetykset. Viestintäverkon omistajan tai muun haltijan on huolehdittava siitä, että laitteen poistamisesta ja korvaamisesta aiheutuvat kulut jäävät mahdollisimman pieniksi. Korvaamisesta päättää Liikenne- ja viestintävirasto. Korvausta koskeva päätös on annettava samassa yhteydessä kuin 244 a §:n mukainen poistomääräys tai viimeistään neljän kuukauden kuluessa siitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun korvauksen voi saada myös lain voimaantulon jälkeen käyttöön otetusta viestintäverkkolaitteesta, jos viestintäverkkolaitetta koskevan poistomääräyksen taustalla on sellainen merkittävä ja olennainen olosuhteiden muutos tai muu syy, jota viestintäverkon omistaja tai muu haltija ei ole voinut kohtuudella ennakoida.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Elina Ussa
toimitusjohtaja